

Владимир Арсенієвич народився 1965 року в Пулі (нині – Хорватія). Сербський письменник, перекладач із англійської, публіцист і засновник впливової літературної агенції «KRO-KO-DIL». Шалену популярність здобув уже першим своїм романом «У трюмі», за який був нагороджений найважливішою сербською літературною відзнакою – премією часопису «НИН».

Арсенієвич не належить до найплодовитіших письменників: за свою кар'єру він написав усього вісім книжок, зате кожна з них ставала подією в культурному житті країн колишньої Югославії. Загалом романи письменника перекладено двадцятьма мовами, а на батьківщині автора вони регулярно перевидаються. У часи диктатури Слободана Мілошевича Арсенієвич був послідовним і запеклим критиком режиму, нині він перебуває в опозиції до чинної влади й у своїх колонках переконує сербське суспільство вибрати демократичний і проєвропейський вектор розвитку. Живе в Белграді.

Чар прози Владимира Арсенієвича полягає у вмінні говорити простими словами про складні речі, через буденні ситуації на кухні показувати глобальні катаклізми, маргінальними персонажами ілюструвати панівні тенденції в суспільстві. І, безумовно, в щирості, адже значною мірою це таки автобіографічний роман, якщо автобіографією вважати історію власної країни. Рокери, пияки, буддисти-аматори, неповнолітні наркомани, драгдилери та інші герої цього твору живуть у своєму замкненому світі, але жодні аутистські звички нездатні врятувати їх від конфлікту з жорстоким зовнішнім світом.

Владимир Арсенієвич

У трюмі

Владимир Арсенієвич

У трюмі

«Арсенієвич – емоційний, іронічний і красномовний свідок видовища, коли країна пожирає власне серце».

The New York Times

Владимир Арсенієвич

У ТРЮМІ

Роман

Із сербської переклав Андрій Любка

УДК 82-94+93/94

А 79

Арсенієвич, Владимир

У трюмі / Владимир Арсенієвич ; пер. із серб. Андрія Любки. – Чернівці : Книги – XXI, 2019. – 128 с.

ISBN 978-617-614-268-3

«У трюмі» – найвідоміший сербський роман про війну на території колишньої Югославії. Культова книжка, за яку Владимира Арсенієвича у 90-х роках називали голосом свого покоління. Генерація, яка слухала західну музику, бавилася наркотиками і хотіла жити безтурботне життя, але на її молодість випала війна. Над головним героєм нависає загроза мобілізації до армії, його дружина вагітна й істерична, друзі йдуть на фронт, помирають або емігрують, країна котиться в прірву, але, як це не парадоксально, життя продовжується, і в ньому є місце не тільки для страждань, а й для гумору, любові і надії. І дивовижного відчуття, що скоро станеш батьком, але глибоко в душі сам ще дитина. Дитина, яка дивиться на цей світ, не розуміє його, боїться його, але мусить вдавати дорослого й серйозного чоловіка.

Република Србија
Министарство културе и информисања

Ова књига је штампана уз финансијску помоћ
Министарства културе и информисања
Републике Србије.
Ця книга видана за фінансової підтримки
Міністерства культури та інформування
Республіки Сербії.

Жодну частину з цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва.

ISBN 978-617-614-268-3

© Vladimir Arsenijević, 2019

© Книги – XXI, 2019, *видання українською мовою*

© Андрій Любка, 2019, *переклад*

© Анна Стюпіна, 2019, *обкладинка*

Усі права застережено

У ТРЮМІ

I

ЖОВТЕНЬ 1991

Про непорозуміння в ліжку – Анджела, Я і Ще
дехто (на чию появу ми чекаємо) – Візит Лазаря –
Шкіц про виконавців і командирів –
Чому я боюся Анджелиної сміливості –
Голоси з потоку

Про непорозуміння в ліжку

У певний момент, який я чомусь не запам'ятав, десь між двадцять п'ятим і тридцятим роком життя, у мене з'явилася потреба у специфічному щоденному ритуалі. Той ритуал належить до групи звичок, які ми в період статевого дозрівання найперше помічаємо у своїх батьків і винятково їх за це зневажаємо. Вже середнього віку, вони затято цих звичок тримаються – і тому здаються нам такими, що вже змирилися з ілюзією, буцімто життя є лише низкою добре усталених дій, в доцільності яких не варто сумніватися. Мій перший ритуал зрілого віку складається з наступного: кожного попудня, після роботи й обіду, я переходжу в спальню квартири на вулиці Мольєра, яку ділю з Анджелою, де віддаюся різновиду кошмарного напівсну. Вкладаюся на бік на шлюбному ліжку, поважаючи неписане правило Звички, я непорушний, як колода. Мої очі заплющені, повіки застигли й не тремтять. Але я – не сплю. Заглиблений у себе, я лише виснажуюся, граючи для неіснуючої публіки ідилію післяпудневого сання, хоча глибоко всередині я абсолютно прокинутий, майже розтоплений у нерішучості.

Хоча мені так ніколи й не вдалося повністю зрозуміти цю ненавмисну і неспокійну трансцендентальну медитацію, я займаюся нею достатньо довго й систематично, та й прийняв її без нарікань. Мабуть, точно відповідалніше – і, безперечно, здоровіше – було б,

справді, поспати. Сумління мого батька не знало докорів, і він кожного пополудня страшно хропів, не звертаючи уваги на зневагу, яку я трансліював зі своєї кімнати, сподіваючись безумною уявою п'ятнадцятирічного, що від потужного випромінювання ненависті батько може розкластися уві сні. А через стільки років, затиснутий в ущелині між Утомою і Провиною, мені не вдається навіть заснути як годиться. Я зажмурююся й намагаюся, але залишаюся при свідомості під цією завісою. Мій неспокій у ці миті (коли зовні здаюся абсолютно спокійним: на вигляд – наче поринув в освіжний сон) такий, що мене аж обличчя болить від внутрішніх спазмів, і якиби я – бодай заради експерименту – спробував розтягнутися в усмішці, то від щоки до щоки довелося б перейти пів світу.

Якщо я добре пам'ятаю, жовтневі вечори тисяча дев'ятсот дев'яносто першого року були якимись облущеними і зелено-жовтими. Над вулицею Мольєра цілими днями плавала якась підозріла хмара. А вітер під вікнами чотириповерхового будинку із жовтої цегли розносив зіжмакане листя. Коли вечори такі паскудні і коли повітря пахне темрявою осені, що нестримно наближається, навіть пополудневому сплюхові-аматору не хочеться вставати. Будь-яка активність тоді наче накликає неприємності, тож я пасую перед необхідністю мити волосся через шампунь, який пощипуватиме очі, уникаю головного болю, який, знаю, почнеться після використання фена, я й далі остерігаюся западати в сон, адже наперед знаю, що він мене знищить, до того ж не наважуюся взяти телефон і подзвонити дорогій особі, впевнений, що «дружній» голос на іншому кінці лінії, ігноруючи мою з труднощами

висловлену потребу у взаємності близькості, холодно відкине таку пропозицію вербально проституюватися без заздальгідь узгодженої ціни і натомість вичавить мене повністю.

У той час я – принаймні що стосується мого вміння післяполудневої «дрімоти» – був уже далеко не аматором, та все ж знову затремтів, опанований єдиним непорозумінням про це спання. Я знав, ясна річ, що ніщо з переліченого не може бути страшним само собою, але мені не вистачало снаги, щоб прийняти буденність. Неприємності люблять неприємності, думав собі я, вони накладаються одна на одну, а мені не вдасться врятуватися, коли їх буде ціла повинь. Перед цією близькою катастрофою я бачив себе спокійним, наче телятко, що слухняно тупцяє перед судом різницького тесака.

Тож якщо Анджела й гукне з вітальні, повторював я собі, дозволю їй кричати. Що б вона не хотіла, я не відкликнуся. Її голос вібруватиме в пружинах ліжка, а я йому зятато опиратимусь. Потреба до кінця прожити провину, що не надається будь-яким дефініціям, провину через власне тіло, що так невдало мене втілює, – точно буде сильнішою і за її голос. Бо тоді, того жовтня, як завжди до того чи пізніше, зрештою, я ніяк не міг прийняти той факт, що те, чим є Я, можна висловити простим набором відомостей із медичної картки і що це тіло, разом з усіма його обмеженостями й недосконаlostями, треба прийняти як своє, коли в ньому – байдуже, чи через відсутність кращого вибору, – я летаргічно ширяю, наче загублений у безмірі холодного всесвіту космонавт.

На відміну від тілесної оболонки, з якою я завжди мав проблеми, майка, в якій я того жовтня лежав, випромінювала сутність ідеальної Майки. Вона мене ніколи, відколи її знаю, не здивувала чимось неочікуваним, щодня вона зберігала ту саму якість, якою володіла

й попереднього дня; створена саме для того, щоб подобатися мені, я купив її, щоб створювала мене. Не була дешевою, але не існує ціни, що може перевищити таку функцію. А коли одного дня викину її, зношену, – знатиму (а ось чим я переважно займаюся, поки сплю/не сплю), наче я безповоротно відкинув версію самого себе: велика крапка в кінці незакінченого розділу.

Анджела, Я і Ще дехто (на чию появу ми чекаємо)

Анджела ввійшла «розбудити» мене лише перед вечерею, з животом до шиї. На пізній стадії вагітності вона часто скаржилася на гази і печію. Тричі за одну годину їй хотілося пісяти. Я сидів на краю ванни, чекаючи своєї черги, поки вона, розкарячивши ноги, золотим струменем заливала емальовану утробу унітаза. Не змінюючи позиції, рукою вправно обмацала набряклі від надлишку води стегна. Підвівшись потім, вона одним рухом, наче й не мала величезного живота, натягнула трусики, що ховзнули їй аж до колін, і сказала, ніби це цілком доречно: «Рим!»

Усе її обличчя цієї миті випромінювало погано замаскований докір. Може, варто було б здивуватися, але я вже мав схожий досвід. За рік до того, посеред Рима, десь на другому тижні нашого медового місяця, завалена купою листівок і поштових марок, які зіпсувала, виливши на них повну чашку гарячого шоколаду, з таким же докором на обличчі промовила: «Лондон!»

Потім ми – пригадую це дуже добре – кружляли безкраїм містом, попід руку. Я впевнений, що Анджела, якби тільки захотіла, могла знайти в Римі багато чого для себе: монастирі, оточені райськими садами, в яких буяють пальми і помаранчі, й розташовані на пагорбах, з яких видно весь центр прастарого міста, плутанину руїн, з яких промовляють минулі віки, почорнілі сходи,

на яких кроки неприємно відлунюють, вузькі вологі вулиці, величезні комплекси вілл із подвір'ями, обсадженими кипарисами й соснами, пекельну вересневу спеку, підземелля 1600 церков, ренесансні куполи, що сяють на пообідньому сонці, зарослі ліанами тераси елітних квартир на піддашші, де, величаво розлігшись, відкривають тіла сонцю смагляві чоловіки, провулки, де продається тільки начиння для церковних обрядів – митри і весь цей чудернацький одяг, – кам'яних ангелів із витягнутими шаблями, сучасних наложниць на мотоциклах, обеліски на слонах і врешті – катакомби, каплички, декоровані уламками кісток капуцинів.

Але Анджелі хоч би що: навіть після закінчення нашого медового місяця залишилася байдужою, чи бодай по-тайки розчарованою Римом. Єдине, що насправді її там зачарувало, – одна книгарня, запилена тісна комірчина з нездоровим запахом, де вона викопала древній *London Street Finder* із ретушованими фотографіями знаменитостей у додатку і годинами його роздивлялася закоханим поглядом.

Вимовивши «Рим» – зухвало і багатозначно водночас, – вона спустила воду. Струмінь, крім двох вологих шматків паперу, змив і частину мого кепського настрою. Біля моєї ноги крутився Фараон, Анджелин кіт. Я його крадькома копнув (Анджелу б це точно розлютило) і пішов услід за дружиною, наче вірна тварина, як це робить Фараон, коли він голодний, заплутаним шляхом через коридор і їдальню до кухні. Тільки там, ставлячи воду на чай, Анджела вирішила розвинути відкриту у ванній кімнаті тему.

– Сьогодні я про щось думала, – сказала вона, заплітаючи косу. – По суті, нам же було суперово в Римі, га? Взагалі й не треба нам у той Нью-Йорк. Нас двоє й дитинка, уяви – ми б абсолютно прекрасно жили в Римі. Та й ближче, розумієш?

Белград її просто виснажував.

Того ранку, коли вона трамваєм №7 їхала в район 45, аби відвідати батьків і свого лікаря, була вимушена відвертати погляд від усіх тих грізних супутників, що оточували її і стискали зі всіх сторін. Тому вона поринула в читання тексту книжки, котру я їй необережно порекомендував як «ідеальне читиво для міського транспорту». Можливо, мені варто було вибирати трохи ретельніше, але вона шукала «щось веселе», тож я порекомендував їй «Гаргантюа й Пантагрюель» Рабле, свято переконаний, що ніщо не може бути веселішим за це мерзенне життя. Але згодом виявилося, що для Анджели той текст був не до кінця зрозумілим і загалом нудним.

І ось так я врешті-решт на кухні, з ложечкою чаю в руці, став головним винуватцем того, що трапилося протягом ранку і вразило її погляд: за носи картоплею в супутників і погану архітектуру, випалені пустирі і ренесансний гумор. Утім, від звинувачень я не відбивався. Стримувався як міг. Я був здатним зрозуміти ірраціональність Анджели. У будь-якому разі мені доведеться побороти почуття провини, але вже наодинці з собою.

А вона скільки пісяє – стільки й плаче. Мабуть, усе це через ту кількість води, від якої так набрякли її ноги, або ж і справді сьомий місяць дуже важко пережити, але всі неприємності, ми про це знаємо, враз зникнуть, коли Анджела опиниться на фініші цієї виснажливої мандрівки з прекрасним згортком у руках.

Я налив чай у горнятка, молоко – в гарний керамічний дзбаник, який нам подарувала моя мама з нагоди новосілля на вулиці Мольєра, вийняв цукор. Разом з усім цим я подав і свою примирливу усмішку. «Белград огидний, – підтвердив я. – Та й Рабле, мабуть, нудний».

Навіть якщо я так і не думав, кого це обходить! Я говорив це з огляду на надзвичайну вразливість Анджели,

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.